

ЕКОЛОГІЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Масола І.Є.

Маріупольська загальноосвітня санаторна
школа-інтернат I-II ступенів № 11
Донецької обласної ради

ЗМІСТ

1. Вступ.
2. Становлення громадської екологічної діяльності в Україні.
3. Екологічний рух в Україні.
4. Екологічний рух, в контексті світового масштабу.
5. Висновки.
6. Список літератури.

Вступ

Екологічний рух – сукупна діяльність громадян і громадянських організацій, що спрямована на захист і реанімацію природи і здійснюється в місцевих і планетарних масштабах задля гармонізації відносин людини та довкілля. Термін «екологія» (від грец. – оселя, середовище та – слово, вчення) запровадив 1866 нім. учений Е.Геккель для означення вчення про системні зв'язки між живими організмами і середовищем їхнього існування. Значний внесок у становлення та розвиток екології зробили українські вчені, зокрема В.Вернадський, Г.Висоцький, М.Холодний та ін.

У 20 ст. сфера вживання терміна «екологія» істотно розширилася. Нині він використовується не лише в біологічному, а й в економічному, політичному та філософському смислах.

Екологічний рух бере свій початок з 1950-х рр., коли для більшості громадян розвинених країн світу стало очевидним, що стан довкілля на нашій планеті і в окремих її регіонах значно погіршився, а технології, які інтенсивно розвиваються, руйнують сприятливий для людини баланс природних сил. Саме тоді на базі розрізнених природоохоронних груп, клубів, асоціацій почали створюватися загальнонаціональні організації [1, с. 174].

Об'єкт: екологічні рухи.

Предмет: екологічний рух в Україні та світі.

Завдання:

- дослідити становлення екологічного руху в Україні;
- проаналізувати екологічний рух в Україні;
- проаналізувати світовий досвід екологічних рухів.

1. Становлення громадської екологічної діяльності в Україні.

Громадська екологічна діяльність в Україні має такі основні етапи розвитку.

1 етап (1900–1917) пов'язаний з появою в українському суспільстві ідей, пов'язаних з охороною пам'яток природи. Серед лідерів руху українські, польські, російські та румунські вчені-природознавці та громадські діячі – В. І. Талієв, О.О. Браунер, Г.О. Бризгалін, П.П. Бузук, Ф.Е. Фальц-Фейн, Й. Пачоський, М. Гушуляк, Я. Павліковський, М. Рациборський та ін.

Рух на перших порах в основному складався з високоосвічених людей – вчених-природників і багатих землевласників. Основними формами організації були товариства дослідників природи, які проводили інвентаризацію пам'яток природи, їх охорону, а також поширення природоохоронних знань. Наприклад, Харківське товариство любителів природи організувало в 1913 р. першу в Російській імперії виставку охорони природи, повторену потім у Києві. Рух концентрував свою увагу на захисті наукових, патріотичних та етико-естетичних цінностей пам'яток природи. Методи роботи – лекції, виставки, видання природоохоронної літератури, заповідання пам'яток природи.

2 етап (початок 1920-х – початок 1930-х) характеризується активною участю у природоохороні значних мас населення країни. Разом з членами нечисленних природничо-наукових товариств питаннями охорони природи займалися краєзнавчі організації, Всеукраїнська спілка мисливців і рибалок, зооохоронні організації (Жіврас та інші), Юннатський рух. Їх природоохоронна активність стосувалася створення заповідників і пам'яток природи, випуску природоохоронної пропаганди, викорінення випадків жорстокого поводження з тваринами, боротьби з браконьєрством, посадки дерев, облаштування штучних гніздівель для птахів. Серед лідерів руху українські, російські та польські вчені-природознавці та громадські діячі – В.Г. Аверін, І.І. Пузанов, О. Мріц, Ш. Вердак, М.П. Акімов, М.В. Шарлемань, Г.О. Кожевников, Ф.Ф. Шиллінгер, О.А. Яната, В.В. Станчинський, М.С. Шалит та ін. З політичних причин рух все більше набував прагматичний характер, акцентуючи увагу на охороні господарських цінностей природи. На початку 1930-х років громадський природоохоронний рух в Україні (за винятком Західної України, що не входила до СРСР), перестав існувати. Кожен третій з активістів був репресований, всі громадські організації (краєзнавчі, юннатські, мисливсько-рибальські та природничо-наукові) закриті. Методи роботи – видання природоохоронної літератури, рейди по боротьбі з браконьєрством, Дні птахів, Дні лісу, виставки.

3 етап (кінець 1950-х – середина 1980-х) розпочався багато в чому завдяки впливу хрущовської відлиги, і став не скільки продовженням, а відродженням природоохоронного руху в Україні. Лідерами руху були відомі вчені – природознавці та письменники академіки І. Г. Підолішко, П. С. Погребняк, професори М.А. Воїнственський, О.П. Корнеєв, І.І. Пузанов, а також М. Рильський та ін. У 1946 р. було створено Українське товариство охорони природи, яке до початку 1960-х років перетворилося на потужну і авторитетну природоохоронну громадську організацію, що мала своїх штатних співробітників у всіх областях України, видавала книги і журнали з охорони природи, а також організовуючи інвентаризацію вікових дерев та інших пам'яток природи. На жаль, до кінця 1970-х років, товариство все більше стало бюрократичним і грало по суті роль відділу зв'язків з громадськістю Державного комітету УРСР по охороні природи.

У середині 1970-х років в Україні почали з'являтися принципово нові природоохоронні організації – студентські природоохоронні дружини (ДОПи), що були незалежними від чиновників Українського товариства охорони природи і комсомольських структур. Вони займалися створенням заказників,

боротьбою з браконьєрством, природоохоронною пропагандою. В ідеології природоохоронного руху даного етапу переважали господарські, наукові, культурні цінності. Методи роботи – лекції, гуртки, виступи в газетах, семінари, рейди по боротьбі з браконьєрством, створення заказників, Дні птахів, Дні лісу.

4 етап (середина 1980-х – початок 2000-х) почався з горбачовської перебудови і вибухом на Чорнобильській АЕС. Він ознаменований найбільш масовою участю громадян України у вирішенні природоохоронних (з цього періоду вони все частіше стали іменуватися екологічними) проблем. На зміну Українському товариству охорони природи, яке не змогло через свою бюрократичну складову очолити екологічний рух, прийшла Українська екологічна асоціація «Зелений Світ», створена в 1988 р. У 1991 р. в Україні була створена «Партія зелених України», що увійшла на виборах в 1998 р. до Верховної Ради України. Серед лідерів даного періоду можна назвати письменників і громадських діячів – письменника Ю.М. Щербака, а також В.М. Кононова, Ю.І. Самойленка, Н. Преображенську, Л. Караванську та ін.

У цьому періоді активно стали створюватися і інші громадські екологічні організації – Національний екологічний центр України, Київський еколого-культурний центр, Печеніги та ін. На жаль, до початку 2000-х років Українська екологічна асоціація «Зелений світ» і Партія зелених України втратили свій вплив у суспільному екологічному русі України. Значний збиток екологічному руху завдала грантова політика зарубіжних фондів, в результаті якої деякі громадські екологічні організації перестали займатися екологічною діяльністю безкоштовно.

Низка громадських екологічних організацій страждала непрофесіоналізмом, конформізмом, кар'єризмом. Відомий російський соціолог, професор О.Н. Яницький, описуючи екологічні громадські організації цього періоду, зазначив: «Журналізм, тяжіння до публіцистики, до оперування аргументами і фактами, отриманими на льоту, «зі слуху» на численних зелених тусовках, так само як і небажання (а часто невміння) оперувати науковими поняттями і концепціями – давні хвороби розглянутого руху.» В ідеології екологічного руху даного періоду переважали санітарно-гігієнічні, з охорони здоров'я, екологічні, господарські мотиви. Методи роботи – в основному протестні – пікети, демонстрації, а також виступи в ЗМІ та парламентська діяльність.

5 етап (початок 2000-х) характеризується деяким загасанням громадського екологічного руху. Через припинення грантової підтримки перестали існувати багато громадських екологічних організацій. Значно зменшилася екологічна активність ЗМІ, населення в цілому менше стало цікавитися екологічними проблемами. Разом з тим з кінця 2000-х років в екологічний рух України влилися створений у 2007–2008 рр. зоозахисний Рух, а також вегетаріанський екологічний Рух і нещодавно відтворений рух студентських природоохоронних дружин. Для даного етапу руху характерна повна відсутність в ньому громадських мисливських організацій, а також відсутність у ньому відомих вчених, журналістів і письменників. Рух стає все більш професійним, і чільну

роль починають відігравати сильні професійні громадські екологічні організації – «Екологія-право-людина», Печеніги, Асоціація зоозахисних організацій України, Громада рибалок України, Київський еколого-культурний центр, Всеукраїнська екологічна ліга, Національний екологічний центр України, Кримська республіканська асоціація «Екологія і світ» та ін.

До нових небезпечних тенденцій даного періоду слід віднести систематичні побиття і вбивства активістів екологічного руху, а також цькування руху в деяких ЗМІ. До масових акцій цього періоду, що проводяться екологічними організаціями, відносяться кампанії проти видобутку сланцевого газу в Україні, знищення бездомних собак в населених пунктах, використання фосфіду цинку, будівництва малих ГЕС у Карпатах, використання капканів та інших браконьєрських знарядь, проти регуляційних заходів та туризму в заповідниках, на захист дельфінів, ведмедів і вовків, операція «Першосвіт», охорона вікових дерев. Основний акцент сучасного етапу екологічного руху – захист і виживання людини і охорона дикої природи. Методи роботи – ведення судових справ, розробка та лобювання природоохоронних законів, проведення довготривалих природоохоронних кампаній, організація пікетів, круглих столів, прес-конференцій, рейдів по боротьбі з браконьєрством, видання екологічної літератури (наприклад, Київський еколого-культурний центр видає «Гуманітарний екологічний журнал», Кримська республіканська асоціація «Екологія і світ» – журнал з такою ж назвою), виступи в ЗМІ, екотаж, створення заказників [5, с. 320].

2.

Екологічний рух в Україні.

Однією з найвпливовіших екологічних організацій в Україні є «Грінпіс-Україна», заснована як національне відділення «Грінпіс інтернейшнл» («Greenpeace»), що проводить кампанії на захист природних ресурсів, за енергозбереження та альтернативну енергетику, проти ввезення на тер. України шкідливих речовин. 1991 зареєстрована Міністерством юстиції України Партія зелених України.

Групою відомих учених 1991 був заснований Національний екологічний центр. Впливовими стали неурядові організації: Укр. екологічна спілка «Врятуватись від Чорнобилів», «Комітет порятунку Дніпра та малих рік», Національний екологічний центр «Довкілля», асоціація «Еколоміст», кримська асоціація «Екологія і світ», «Мама-86» (екологічна організація матерів, яка має лабораторію для дослідження здоров'я дітей), «Дитина і довкілля», «Екоправо», укр. екологічна ліга «Зелене досье», молодіжна організація «Зелена Україна» тощо. Активно діють: Українське товариство охорони природи, Всеукраїнський благодійний фонд «Паросток», Товариство птахів, Всеукраїнська екологічна ліга, Національна асоціація природоохоронних тер. (об'єднує 8 заповідників) [2, с. 58].

Правовий статус громадських екологічних об'єднань визначається Законом України «Про об'єднання громадян» (1992), а також відповідними положеннями інших законодавчих актів (зокрема Закону про охорону атмосферного повітря, Лісового, Водного кодексів).

Загалом із 1714 громад. організацій України близько 80 спрямовують свої зусилля на захист природи. Новий імпульс для громад. активності дає участь України в міжнародному співробітництві в питаннях екології. З метою співпраці урядових і неурядових природоохоронних організацій при Міністерстві екології та природних ресурсів України діє Громадська рада.

На сучасному етапі в Україні існують так звані екоклуби, а саме:

- Екоклуб «Зелена Хвиля» від НаУКМА, Київ
- конгрес екоклубів України
- Екоклуб м. Рівне
- Карпатський ЕкоКлуб «Рутенія»

Можна відзначити деякі екологічні організації: «Голос Природи», Екологічний молодіжний центр «Юніеко», Інформаційно-видавничий центр «Зелене досье», Ліга діячів заповідної справи, Міжнародна організація «Жіноча громада», Товариство охорони та вивчення птахів України, Українська екологічна організація «Зелений світ» – 2, Українське товариство охорони природи, Асоціація підтримки біологічного та ландшафтного різноманіття Криму «Гурзуф – 97», Громадське об'єднання «Людина на Землі», Придніпровський науково-технічний та інформаційний центр чистих виробництв, Міжнародний екологічний фонд «Азовське море» та інші [4, с. 134].

Станом на 2006 рік в Україні існувало 440 зареєстрованих Мін'юстом організацій природоохоронного спрямування, 28 з них мали Всеукраїнський статус [8, с. 263].

Сильним боком сучасного екологічного руху є високі моральні якості та рівень професіоналізму багатьох активістів регіональних екоНУО, здебільшого виниклих ще до початку «нової хвилі» зелених.

3. Екологічний рух, в контексті світового масштабу.

Велике значення у розвитку міжнародного співробітництва у розв'язанні екологічних проблем мають різні світові й регіональні екологічні організації. Найголовнішою з них залишається ООН та її підрозділи – ЮНЕСКО (з культури), ФАО (з сільського господарства і продовольства) і спеціальна організація з охорони природи ЮНЕП (штаб-квартира у Найробі, Кенія), що почала свою діяльність у 1972 р. як реалізація «Програми ООН з навколишнього середовища» (Стокгольмська конференція, 1972 р.) [3, с. 95]. Найбільш відомі результати їх діяльності:

– конференція ЮНЕСКО «Використання та збереження біосфери» і міжнародна програма «Людина та біосфера» (Париж, 1968 р.), за ініціативою якої була створена система біосферних заповідних територій – еталонів основних природних комплексів і зон Землі (всього на планеті є понад 20 тис. резерватів «дикої» природи). Зараз Програма МАБ (Man and Biosphera) охоплює 75 наукових проектів, до виконання яких залучено понад 90 країн світу;

– конференція ООН «Людина у своєму оточенні» (Стокгольм, 1972 р.), яка вперше закріпила фундаментальне право людей на такі умови життя у навколишньому середовищі, що забезпечують їх гідність і добробут (день її

відкриття – 5 червня – оголошений Всесвітнім днем навколишнього середовища);

– «Програма з навколишнього середовища UNEP» (Найробі, 1972 р.), тобто утворення спеціального підрозділу ООН з питань екологічної діяльності і формування стратегії та завдань його функціонування;

– «Стратегія збереження світу» (WCS), проект глобальної стратегії захисту навколишнього середовища, замовлений ЮНЕП у 1980 р.;

– «Всесвітня хартія про природу» Генеральної Асамблеї ООН (Нью-Йорк, 1982 р.), яка проголосила право всіх форм життя на виживання та пріоритет здоров'я людини перед економічним зростанням;

– конференції ООН про захист озонового шару (Відень, 1985, 1987 рр.) і аналогічна конференція ЮНЕП (Гаага, 1988 р.) та ін.; конференції про трансграничне забруднення повітря (Женева, 1979-1983 рр.);

– кінцевий звіт Всесвітньої комісії ООН з питань навколишнього середовища та розвитку «Наше спільне майбутнє» і Програма дії до 2000 р. «Всесвітня стратегія охорони природи» (доповідь комісії Брутланда) (1987 р.);

– конференція ООН з питань навколишнього середовища (Осло, 1988 р.);

– конференція ЮНЕП про захист навколишнього середовища (Токіо, 1989 р.);

– конференція ООН з питань навколишнього середовища та розвитку (UNCED) (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), яка стала найбільшою конференцією на тему захисту атмосфери, природних ресурсів, збереження біологічного різноманіття, захисту резервів води, регулювання біотехнологій, поводження з небезпечними відходами та отруйними хімікатами й уникнення їх торгівлі. Конференція прийняла Декларацію про навколишнє середовище і розвиток, в якій проголосила партнерство між багатими та бідними країнами у розумінні «розвитку тривалого та безпечного для довкілля»; затвердила Конвенції про захист видів, збереження біорозмаїття, захист клімату. В останній передбачалося зниження CO₂ до рівня 1990 р. (159 країн підписали її до закінчення конференції; США відмовилися, оскільки, на їх думку, вона завдасть недопустимої шкоди економіці країни). Також була прийнята спеціальна Декларація про ліс. Була також вироблена своєрідна екологічна програма майбутнього розвитку людства «Порядок денний XXI», яка пізніше отримала назву концепції «сталого (стійкого) розвитку людства». Для її виконання сформували спеціальну Комісію ООН за тривалий розвиток (UNCSD). Втілення програми в життя вимагало б 625 млрд. дол. США (індустріальні країни мали вносити щорічно 0,7 % їхнього ВВП). Таким чином, ця програма здалася неможливою для виконання і зараз дуже критикується;

– спеціальна Генеральна Асамблея ООН «Ріо + 5» (проміжний баланс процесу виконання рішень конференції в Ріо-де-Жанейро 1992 року) (Нью-Йорк, 1997 р.); вона створила Фонд (GEF) для фінансування екологічних заходів («Глобальна допомога навколишньому середовищу») при Світовому банку (майже 600 млрд. дол. США щорічно);

– конференція ООН з клімату (Киото, 1998 р.), де дискутувалися питання регулювання квот на викиди парникових газів (CO₂, CH₄, NO_x, HFК, PFK, SF6).

Квоти (до 2008 р. або 2012 р. порівняно з 1990 р.) були поділені: 8 % – Європейський Союз та більшість Центрально- та Східноєвропейських країн; 7 % – США; 6 % – Японія та Канада; 8 % – підвищення дозволено для Австралії. Обчислено загальне зменшення для всіх індустріальних країн до 2010 р. на 5,2 % порівняно з 1990 р., а також дозволено торговельні права на емісії (досягнуті зменшення CO₂ розвинені країни можуть записати у кредит і цим сприяти іншим країнам. Україна і Росія повинні не перевищити розміру викидів на рівні обсягів 1990 р., тому вони можуть продати право на викид тої частки, якої не вистачає до їх можливого обсягу викидів);

– Карфагенський протокол з біобезпеки (Канада, 2000 р.), покликаний захистити суспільство від довільної селекції трансгенних сортів і порід тварин, який підписали 130 країн світу [7, с. 26].

Серед інших світових організацій, що роблять значний внесок у розв'язання глобальних екологічних проблем, ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я) у сфері забезпечення екологічної безпеки населення, ВМО (Всесвітня метеорологічна організація) у сфері функціонування глобального моніторингу разом з ЮНЕП, СКОПЕ (Науковий комітет з проблем навколишнього середовища Міжнародної Ради наукових союзів) у сфері екологічних наукових досліджень, ММО (Міжнародна морська організація) у сфері захисту ресурсів морів та океанів), МАГАТЕ (Міжнародна агенція з атомної енергетики) у сфері захисту від радіаційного забруднення та багато інших.

Також організовано багато інших спеціальних міжнародних організацій природоохоронного характеру. Перша з них була створена ще в 1877 р. і називалася «Об'єднання проти забруднення річок». Відомі також такі організації:

– Міжнародний союз із захисту природи (Брюссель, 1948 р.), пізніше (у 1961 р.) перейменований на Міжнародний союз охорони природи та природних ресурсів (МСОП) (IUCN) (його членами є 105 країн світу);

– Глобальний екологічний фонд (ГЕФ) (кінець 80-х років);

– Міжнародна комісія з китобійного промислу (Вашингтон, 1946 р.);

– Міжнародна комісія із захисту Рейну (IKRS) (Базель, 1950 р.);

– Міжнародна комісія із захисту Альп (CIPRA) (1952 р.);

– Всесвітній фонд охорони природи (WWF) (1961 р.);

– Всесвітня комісія з навколишнього середовища та розвитку (заснована у 1983 р. як самостійна міжнародна комісія ООН) (Базель);

– Фонд «За виживання і розвиток людства» (1988 р.);

– Всесвітній інститут ресурсів (WRI);

– Міжнародна організація з питань тропічної деревини (ІТТО);

– Комісія з питань захисту Ельби (Магдебург, 1990 р.);

– Всесвітній фонд охорони дикої природи (1993 р.);

– Міжнародна рада охорони птахів;

– об'єднання зоопарків, ботанічних садів, заповідників світу та багато інших.

Ці організації займаються виробленням екологічних програм; виконують спеціальні наукові дослідження (знаходять виконавців і джерела фінансування); координують організаційну, освітню і виховну діяльність; узгоджують суперечності у розв'язанні екологічних питань між окремими країнами; надають різні види допомоги; сприяють розвитку заповідних територій, зоопарків, ботанічних садів, моніторингу; допомагають виробляти міжнародні правові документи на глобальному і регіональному рівнях, а також у сфері спеціальних видів природоохоронної діяльності.

Значний внесок у прогнозування екологічного майбутнього людства зробили роботи Римського клубу, заснованого у 1968 р.

Найголовніші рішення у глобальній і регіональній екополітиці приймають міжнародні екологічні конференції, конгреси і симпозиуми (та їх частина, що організована під егідою ООН і розглянута вище). Вони виконуються з допомогою різних міжнародних організацій та органів влади різних країн. Ці рішення мають, як правило, рекомендаційний характер, але вони стають основою для подальшого вироблення офіційних міжнародних документів (конвенцій, угод). Далі подані ті з них, що стали найвпливовішими для вироблення сучасної світової екологічної стратегії:

- перша Міжнародна конференція із захисту природи (Берн, 1913 р.);
- конференція із захисту навколишнього середовища Комісії ООН з питань економіки в Європі (ECE) (Мюнхен і Женева, 1984 р.), що вперше ухвалила рішення про зниження викидів діоксиду сірки в Європі на 30 %;
- Міжнародні конференції із захисту Північного моря (Бремен, 1984 р.; Гаага, 1990 р.); «Доповідь про стан Північного моря» Європейської експертної групи (Лондон, 1987 р.); Конференція із захисту Балтійського моря Ради Балтійського моря (HELCOM) (Копенгаген, 1992 р.);
- Всесвітня промислова конференція з менеджменту навколишнього середовища (WICEM), організована у Версалі ЮНЕП та Міжнародною торговельною палатою (1984 р.);
- Форум із міжнародного права у галузі охорони довкілля (Рим, 1990 р.);
- Міжнародна конференція про населення та розвиток (Каїр, 1994 р.), що виробила програму посилення ролі жінок та рівності її шансів в освіті та суспільстві, зниження смертності;
- Всесвітня нарада на найвищому рівні з питань харчування (Рим, 1996 р.), яка визнала необхідність «другої зеленої революції» для забезпечення населення відсталих країн продуктами харчування;
- Конференція з питань навколишнього середовища Міжпарламентського союзу, де парламентарії з 44 країн світу виробили рекомендації щодо національних та міжнародних природоохоронних заходів (1984 р.);
- Конференція Всесвітнього інституту ресурсів «Глобально можливо», що виробила рекомендації щодо зменшення чисельності населення, подолання бідності та поліпшення розвитку; з охорони тропічних лісів, біологічної різноманітності, клімату та атмосфери тощо (1984 р.);
- Конференція ОЕСР про небезпечні відходи (Базель, 1985 р.);
- Конференція ОЕСР про кислотні дощі (Париж, 1985 р.);

– Міжнародна конференція про дерево та ліс (Сельва) (Париж, 1986 р.), яка виробила програми проти вимирання лісу та спустелювання; 4-й Конгрес Міжнародної організації з питань тропічної деревини (Ріо-де-Жанейро, 1988 р.), що вимагав створення «ОПЕК тропічної деревини»;

– Міжнародні конференції з питань захисту озонового шару (Відень, 1985 р.; Монреаль, 1987 р.; Лондон, 1989 р.; Гельсінкі, 1989 р.; Сан Хосе, 1996 р.), що заборонили виробництво у високорозвинених країнах галогенів (з 1994 р.), фреонів, тетрахлорметану, метилхлороформу (з 1996 р.);

– Конференція ОЕСР про запобігання заподіяння шкоди у разі нещасних випадків з хімікатами (Париж, 1988 р.);

– Конференції з питань клімату (потепління) Землі (Торонто, 1988 р.; Женева, 1990 р.; Берлін, 1995 р.); Міжнародний конгрес «Клімат і розвиток» (Гамбург, 1988 р.);

– Конференція з питань навколишнього середовища (Гаага, 1989 р.), яка заявила про необхідність встановлення нової рівноваги між людиною та біосферою;

– 14 Всесвітня конференція з питань енергії (Монреаль, 1989 р.), яка розглядала питання раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів та пов'язаних з ними проблем кислотних дощів, озонової діри, парникового ефекту, радіоактивності;

– 15 конференція з питань Антарктики (Париж, 1989 р.); Конференція з питань захисту Арктики (Рованемі, 1991 р.);

– Конференція з питань навколишнього середовища, що виходять за межі однієї країни (Софія, 1989 р.);

– Глобальний форум з проблем виживання у Москві (1990 р.), що прийняв Декларацію з охорони природи, підписану 83 країнами світу та інші [4, с. 159].

У світі також поступово поширюються різні громадські екологічні рухи (зелені).

«Зелені» – це суспільні рухи і політичні партії, що ставлять завданням поліпшення екологічної ситуації на планеті. «Зелені» є в більшості європейських країнах, в США, Японії.

Найбільших успіхів вони досягли у ФРН (загальне число учасників природоохоронних громадських організацій у ФРН перевищує 3 млн.чоловік), отримавши значну кількість місць у бундестазі і зігравши велику роль у розробці програми поліпшення екологічної ситуації в країні.

У Росії «зелені» представлені кількома організаціями («Екологічний фонд Росії», «Соціально-екологічний союз Росії», «Екологія і світ», «Російська партія зелених», «Хранителі веселки» та ін.). Був створений «Загальноросійський союз громадських екологічних організацій», який у 2004 р. перетворений в Російську партію зелених. Ця партія повинна координувати роботу громадських організацій у галузі охорони навколишнього середовища.

Найбільш відома організація – Грінпіс, створена у Ванкувері у 1971 р. (з 1979 р. її штаб-квартира знаходиться в Амстердамі). Популярна прямими (часто нетрадиційними та екстремальними) екологічними акціями.

Метою цієї організації було створення сумісних дій для запобігання деградації та руйнування екосистем як регіональних, так і глобальних. За майже 40 років існування ця організація зробила багато корисного: бореться за існування морських тварин (китів, тюленів, черепах) і вод Світового океану, за припинення ядерних випробувань, збереження довкілля Антарктики, заборону міжнародної торгівлі шкідливими відходами та інше [7, с. 158].

На початку 90-х років в Італії була створена громадська екологічна організація Легамбьенте («Довкілля»), яка, зокрема, значну увагу приділяє оздоровленню українських і білоруських дітей, що постраждали від ядерної аварії в Чорнобилі, організовує міжнародні форуми та різні природоохоронні акції. Великого успіху досяг народний рух у Кенії – «Зелений пояс», що був започаткований у 1977 році видатною кенійкою, проф. Вангорі Маатхаї з метою збереження лісів Кенії – цього найціннішого багатства краю. З того часу кенійські учасники руху висадили більше 10 млн дерев, забезпечивши збереження екосистем, продуктів харчування, робочих місць, піднявши моральний дух нації [9, с. 185].

Висновки

Дослідивши екологічну політику України можна зробити висновок, що екологічний рух в Україні пройшов 5 основних етапів розвитку і після здобуття Україною державної незалежності у перших законодавчих актах Верховної Ради України було проголошено нову стратегію природокористування та здійснення контролю над забезпеченням екологічного суверенітету. Основним планом дій є розвиток екологічної свідомості та культури, які є необхідними умовами для подолання глобальної екологічної кризи і відвернення глобальної екологічної катастрофи, яка загрожує підривом самих основ біологічного існування людини.

Глобальні зміни клімату та розгортання екологічної кризи вимагає об'єднання зусиль всього українського суспільства. Авангардом запровадження політики сталого розвитку поки що залишаються екологічні організації. Однак, щоб голос екогромадськості був почутий, нас має стати значно більше. Всі українці, які турбуються про своїх дітей та їхнє майбутнє, мають якщо не створювати, то принаймні підтримувати їх власною участю у різноманітних акціях, морально, а за можливості й матеріально.

Сучасні тенденції екологічної політики більшості високорозвинених країн (а інші країни мають ще менші можливості поліпшення власної і глобальної екологічної політики) показують, що потрібні зовсім нові підходи і методи формування екологічної безпеки та раціонального природовикористання, і це залишається головним завданням людства на сучасне і майбутнє.

Платформа «зелених» включає вимогу обмежити забруднення навколишнього середовища, ширше використовувати вторинні ресурси і нетрадиційні джерела енергії. «Зелені» виступають проти споживацького підходу, займаються проблемами екологічної освіти.

Список літератури:

1. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екологічних знань: Підручник [Текст]. – К.: Либідь, 2000. – 320 с.
2. Бровдій В.М., Гаца О.О. Екологічні проблеми України (проблеми ноогеніки): Навч. посібник [Текст]. – К.: НПУ, 2000. – 110 с.
3. Винокурова Н. Ф., Трушин В.В. Глобальна екологія [Текст]. – М.: Просвещение, 1998. – 270 с.
4. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навчальний посібник [Текст]. – К.: Знання, 2002. – 203 с.
5. Ковпак Л. В. Екологічний рух [Текст] //Енциклопедія історії України: у 10 т. / В. А. Смолій та ін.// Інститут історії України НАН України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т. 3. – 672 с.
6. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник [Текст]. – К.: МАУП, 2002. – 296 с.
7. Мамонтов Н. Ф. Экология и прогресс [Текст]. – К., 1993. – 55 с.
8. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія. Охорона природи: Словник-довідник [Текст]. – К.: Знання, 2002. – 550 с.
9. Реймерс Н.Ф. Экология (Теория, законы, правила, принципы и гипотезы) [Текст]. – М.: Россия молодая, 1994. – 367с.
10. Царик Т.Є., В.В. Файфура. Основи екології. Електронна версія. Тернопіль 2009.
11. URL: [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Екологічний рух в Україні - Екологічний \(природоохоронний\) рух в Україні](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Екологічний_рух_в_Україні_-_Екологічний_(природоохоронний)_рух_в_Україні) — громадська активність значних мас людей, спрямована на захист екологічних прав громадян, а також на охорону природи України.

Науковий керівник: вчитель фізики, вчитель вищої категорії, звання «Вчитель методист» Маріупольської загальноосвітньої санаторної школи-інтернат I-II ступенів № 11 Донецької обласної ради Дейнека Віктор Олексійович.